

Knygotyra
2025, vol. 85, pp. 352–354

ISSN 0204–2061 eISSN 2345–0053
DOI: <https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2025.85.15>

VIOLETA ČERNIAUSKAITĖ (1965 05 05–2025 05 31)

Kolegės atminimui

Lietuvos bibliotekininkų ir knygotyrininkų bendruomenė neteko humanitarinių mokslų daktarės Violetos Černiauskaitės. Jos studijos, profesinis kelias buvo susieti su Vilniaus universitetu ir Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka. Knygotyrininkai, bibliotekininkai, istorikai ir kt. socialinių ir humanitarinių mokslų sandūroje veikiantys mokslininkai susidūrė ar dar tik susidurs su V. Černiauskaitės darbais apie lietuvišką informacijos mokslų terminologiją ir lietuviškos knygos istoriją. Violeta per savo akademinę karjerą paskelbė apie 50 mokslinių, profesinių ir mokslo populiarinimo straipsnių. Iš jų, įvertindamas mokslininkės indėlį į informacijos mokslus, glaustai suminėsiu pagrindinius biografinius duomenis ir išvardysiu pagrindines jos mokslinio tyrimo kryptis bei darbus.

V. Černiauskaitė gimė Vilniuje. Vilniaus universitete studijavo bibliotekininkystę ir bibliografiją, studijas 1988 m. baigė ir įgijo bibliotekininko ir bibliografo kvalifikaciją. Po studijų 1988–1989 m. dirbo Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Mokslinių tyrimų skyriaus vyr. bibliotekininke, 1990–1994 m. buvo šio skyriaus Terminologijos sektoriaus vedėja. Nacionalinėje

Received: 2025 09 30.

Copyright © 2025 Tomas Petreikis. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access journal distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

bibliotekoje daug ko išmoko ir vertino pirmąjį savo vadovą Romualdą Vytautą Rimšą (1937–2019), 1977–2002 m. vadovavusį Mokslių tyrimų skyriui. V. Černiauskaitės vadovaujamas Terminologijos sektorius specializavosi lietuviškos terminologijos srityje. Violeta parengė *Bibliotekininkystės ir bibliografijos terminų žodyno* (4 sąs., 1990–1999) 3-iąją sąsiuvinį „Bibliografija“ (1994). Tuo laiku terminologijos klausimais rašė profesiniame žurnale „Bibliotekų darbas“, vėliau – „Tarp knygų“.

Pastebėjus Violetos akademinį polinkį ji buvo skatinama tęsti studijas ir ruoštis akademinę veiklą. 1995–1999 m. studijavo Vilniaus universitete komunikacijos ir informacijos mokslų krypties doktorantūroje. Ją sėkmingai baigė 2000 m. apgynusi disertaciją „Lietuviškos knygos raida tautinės kultūros plėtros sąlygomis 1904–1914 metais“ (vadovas prof. habil. dr. Domas Kaunas). Apgynusi disertaciją Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete 2000–2001 m. dirbo asistente, 2001–2005 m. – lektore. Studentams dėstė 15 disciplinų iš bibliotekininkystės, bibliografijos ir knygotyros sričių.

V. Černiauskaitė nuo doktorantūros studijų pradžios rengė publikacijas mokslo žurnalams „Knygotyra“, „Bibliografija“ ir „Informacijos mokslai“, liko ištikima žurnalo „Tarp knygų“ bendradarbiu. Rašė įvairiais knygos istorijos klausimais, kurie daugiausia buvo susiję su rengiamos disertacijos tema: XX a. pradžios lietuviškos knygos leidyba Lietuvoje. Straipsniuose nagrinėta knygų cenzūra, leidybos raidos dėsningumai, repertuaro turinys, knygų reklamos istorija, analizuotas Vilniaus ir Seinų spaudos centrų vaidmuo plėtojant lietuviškos spaudos leidybą. Ryškėjo ir kitos temos: Vaclovo Biržiškos publicistinė veikla, knygotyros žinių sklaida XX a. pradžios lietuvių spaudoje, paskelbė archyvinių dokumentų apie Bibliologijos katedros įkūrimą Vilniaus universitete. Violeta neapleido ir terminologijos klausimų: rašė apie „bibliografijos“ ir „retų knygų“ sąvokų terminologinę raidą. Dalyvavo rengiant biografinį žodyną *Lietuvos knygų veikėjai* (2004). Sudarė bibliografijos rodyklę *Julija Čepytė* (2002). Už vadovėlių *Knygotyra* (2006) kartu su autorių kolektyvu 2008 m. apdovanota pirmąja premija ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos padėkos raštu. Priklausė Vilniaus Martyno Mažvydo bibliofilų klubui (2000–2005) ir Lietuvos bibliotekininkų draugijai (2002–2005).

Dešimtmetį trukusi V. Černiauskaitės akademinė karjera Vilniaus universitete nutrūko. Tarsi atsiveikinant su aktyvia moksline veikla apgintos disertacijos pagrindu retrospektyviosios bibliografijos rodyklėje *Lietuvos bibliografija. Serija A, Knygos lietuvių kalba. T. 3, 1905–1917* (kn. 1, 2006) buvo publikuotas jos išsamus studijinis straipsnis „Lietuviškoji knyga nepriklausomos valstybės atkūrimo išvakarėse 1905–1917 metais“, kuriame sistemiškai atskleista

lietuviškos knygos raidos istorija po 1905 m. Tautinės revoliucijos iki atgaunant Lietuvai nepriklausomybę.

V. Černiauskaitė po profesinės pertraukos 2017 m. sugrįžo į Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką. 2017–2020 m. dirbo vyriausiąja metodininke-tyrėja, 2020–2025 m. – vyriausiąja tyrėja-eksperte. Jos pagrindinė darbo sritimi išliko lietuviškoji informacijos mokslų terminologija. Tuo laiku aš ją asmeniškai ir pažinau, nors kontaktai nebuvo nuolatiniai. Skaitant Violetos publikacijas, kalbantis su ja apie nuveiktus ir planuojamus darbus buvo galima suprasti, kad terminologijos naujovėms atskleisti, joms nagrinėti ir populiarinti skiriama daug dėmesio ir pastangų. Tyrimus skelbė mokslo žurnaluose „Knygotyra“, „Terminologija“, apžvalgomis ir naujovėmis dalinosi profesiniuose leidiniuose „Tarp knygų“ bei „Šiandien aktualu“. Violetos bendradarbiai ir profesinės aplinkos žmonės į ją kreipdavosi patarimų informacijos mokslo terminologijos klausimais. Šalia šių konsultacijų ji neatsisakydavo recenzuoti ar konsultuoti kolegų darbų įvairiais bibliografijos ar knygos istorijos klausimais. Violeta turėjo pasirengimą ir nuovoką teoriniais klausimais, todėl jos išsakoma nuomonė įvairių diskusijų metu duodavo peno apmąstymams, suteikdavo palaikymo nuosekliai dirbantiems savo veiklos bare.

Po sunkios ligos V. Černiauskaitė mirė Vilniuje. Urna su velionės palaikais palaidota Karveliškų kapinėse (Zujūnų sen., Vilniaus r.).

Tomas Petreikis